

MIO, IPS og Tilioqs 18 forslag til fokuspunkter i den nationale handlingsplan for efterlevelse af FN's handicapkonvention

MIO, IPS og Tilioq forventer, at den nye handlingsplan bliver et ambitiøst og seriøst redskab, der skaber reel handling, forandring og forankring på handicapområdet.

De tre institutioner anbefaler derfor, at handlingsplanen tager udgangspunkt i disse fokuspunkter og principper på tværs af alle temaer og indsatsområder:

- 1. Synliggørelse af investeringer og finansiering.** Der bør afsættes finansiering på forhånd eller i det mindste laves en estimering af udgifter, så der sikres midler til reel implementering og budget til at føre visionerne i handlingsplanen ud i livet. Analyser og økonomiske beregninger vil kunne vise, Vi anbefaler, at der foretages uafhængige økonomiske beregninger og analyser, der viser mulighederne og afkast af konventionsbaserede investeringer – som viser, hvad samfundet kan vinde økonomisk ved at være inkluderende og rumme alle mennesker.
- 2. Menneskesyn.** Vi skal gøre op med de lave forventninger, der ofte kobles til dét at have et handicap. Det er vigtigt med positive forventninger til alle og at se alle som ligeværdige mennesker med ressourcer, rettigheder og ret til selvbestemmelse. *Intet om os uden os:* Det er vigtigt at lytte til dem, indsatserne handler om, da de kender de konkrete behov. Det gælder blandt andre personer med funktionsnedsættelser, deres forældre og andre pårørende. Det, at en person har en funktionsnedsættelse eller er pårørende til en med handicap bør ikke diskvalificere deres viden. Det er vigtigt ikke at sætte begrænsninger for den enkelte eller sætte folk i bås, da der ofte vil være mulighed for yderligere udvikling af bedre funktioner og endda erhverve sig nye færdigheder ved relevant og skræddersyet træning.
- 3. Mainstreaming.** Der er store hindringer for at personer med funktionsnedsættelser kan nyde godt af deres rettigheder som situationen er i dag. Hvis vi skal sikre os at indfri SDG-princippet *Leave No One Behind*, skal handicap og universelt design mainstreames og indtænkes i alt fra nye byggerier, infrastrukturprojekter til turismefremmende initiativer, tiltag for børn og ældre og generelt og konkret tænkes ind i **alle** politiske strategier.
- 4. Tværgående handlingsplan.** En national handlingsplan på handicapområdet skal være tværgående og gøre op med silo-tænkningen. Indsatser skal være sammenhængende, så personer med funktionsnedsættelser ikke først får hjælp for derefter at blive tabt af systemet. F.eks. skal en indlæggelse i psykiatrien følges op af socialpsykiatrien i kommunerne og relevante rehabiliteringstilbud. Det skal være fortid, at personer, som har kæmpet sig ind på en uddannelse, må give op halvvejs pga. manglende fleksibilitet og støtteordninger. Det samme gælder for personer, som kommer i job eller fleksjob, men må give op pga. manglende muligheder for tilpasning, støtte eller mangel på viden på arbejdspladsen. Vi skal således ikke blot væk fra silo-tænkningen - vi skal også tænke i helheder, hele liv, hverdage og indsatser.
- 5. Leave No One Behind - the Human Rights Based Approach - Bæredygtighedsprincippet.** Grønland har indsatser for hjemløshed, seksuelle overgreb, mobning, selvmord, trykke familier, fattigdom, sygdom, vold og overgreb og tidlig død. Personer med funktionsnedsættelser er i ekstra risiko og bør være i fokus i alle disse indsatser. Hvis vi løfter de mest udsatte, løfter vi alle.

12. april 2023

Verdensmålsprincippet er vigtigt at tænke ind hele vejen igennem en national handlingsplan på handicapområdet - *Leave No One Behind*.

6. **Investeringer i mennesker.** Der er en tendens til at tænke i kortsigtede udgifter, når det handler om personer med handicap. Vi skal i stedet tænke i **investeringer**. Tidlig indsats betaler sig for samfundet og den enkelte. **Handlingsplanen er en anledning til at få lavet egentlige analyser af, hvad samfundet kan vinde økonomisk ved at være inkluderende og rumme alle mennesker. Vi anbefaler, at der foretages samfundsøkonomiske beregninger, der viser mulighederne ved og afkast af konventionsbaserede investeringer.**
7. **Grønlandske løsninger – eller løsninger der passer til Grønland.** De begrænsninger, som skabes pga. Grønlands geografi, lille befolkningstal og mangel på relevant uddannet arbejdskraft, gør det nødvendigt også at finde alternative muligheder for at sikre rettigheder for personer med funktionsnedsættelser. Der bør fra politisk side ske en større inddragelse af foreninger og civilsamfund – *Nothing about us without us*. Pilotprojekter og dialoggrupper kan være en måde at finde løsninger på, der virker for Grønland. Vi skal samtidig turde kigge ud i verden for hurtigt at finde nye løsninger, der passer til os. Da en handlingsplan kan formes meget frit og tilpasses det enkelte land og kultur, er det ønskeligt, at anledningen gribes til at skabe en ambitiøs og gennemtænkt handlingsplan, der passer til det grønlandske samfund, vores kultur, geografi og samfundsstruktur. Det er her vigtigt at tænke hele Grønland med og sikre alle – nord, syd, øst og vest; byer og bygder.
8. **En vej i systemet og hurtig hjælp.** Der bør arbejdes med et princip om én indgang til det sociale system for borgeren - én tovholder, som kender personen og systemet og som derfor kan hjælpe med at klarlægge de muligheder, der findes for den enkelte. Det skal sikre et system, hvor individet er i fokus og har én kontaktperson – og hvor ingen 'slipper' før en anden har grebet. Et system, som sikrer, at ingen sidder med ansvaret som 'enkeltperson'; som fungerer og har indbyggede kontrolfunktioner. Sikringen af at mennesker med handicap oplyses om de muligheder og rettigheder de har, så de kan finde dem, søge om dem og direkte henvende sig om hjælp og derved sikre fremdrift i deres sag.
9. **Rettighedsfokus.** Det bør sikres, at man ikke stiller personer med funktionsnedsættelser dårligere end andre enten pga. besparelser, selvstændighedsprocesser eller af andre årsager afskærer personer med funktionsnedsættelser fra ekspertbistand som f.eks. fra Synscenter Refsnæs, Epilepsihospitalet Filadelfia, Center for Hjerneskade og lignende.
10. **Agens, selvbestemmelse, individuelle løsninger og meningsfulde liv.** En individ-fokuseret tilgang skal være en rettesnor på handicapområdet. Sikring af retten til selvbestemmelse jf. handicapkonventionens artikel 19 fordrer mulighed for individuelle løsninger, som bør fremgå igennem hele handlingsplanen. To personer med 'samme' funktionsnedsættelse skal ikke nødvendigvis have samme løsning. Indflydelse på eget liv er af afgørende betydning for den enkeltes tilværelse. Derfor bør der være fokus på nye løsninger, som sikrer retten til selvbestemmelse jf. artikel 19, f.eks. ordninger som BPA, hjemmetræning, borgerstyrede og individuelle løsninger. Der bør desuden være hurtig adgang til disse individuelle løsninger.
11. **Diversitet.** Verden bevæger sig i dag hastigt i en retning, hvor der er plads til og brug for diversitet og muligheder for at indrette sig på forskellige måder – der skal være plads til forskellighed. Diversitet er et vilkår og fordrer, at vi sikrer forskellige muligheder for forskellige

12. april 2023

individer. Det gælder i skolesystemet, i arbejdssammenhænge, ved hjælpemiddel- eller støttemuligheder, boformer eller i hverdagen på f.eks. døgninstitutioner.

12. **Konventionsnær.** Handlingsplanen bør være konventionsnær – både i arbejdet med den og i den endelige form. Temaerne og deres relation til handicapkonventionens artikler bør indtænkes aktivt og fremgå tydeligt. Handlingsplanens tiltag bør have en HRBA tilgang (Human Rights Based Approach) idet denne tilgang bestræber sig på at respektere, opfylde og beskytte menneskerettigheder. Det vil forebygge diskrimination og sikre empowerment af målgruppen. Dermed sikres det også, at politiske beslutningstagere, myndigheder, civilsamfund og andre kan forholde sig aktivt til udviklingstiltagens effekt og eventuelle faldgruber. Dette tydeliggør eventuelle uligheder og udfordringer, som kan adresseres aktivt til gavn for borgeren.
13. **Forbedringer vil påvirke mange og have stor samfundsmæssig effekt.** Handlingsplanen skal fjerne de barrierer, som i dag forhindrer personer med funktionsnedsættelser i lige deltagelse i samfundet. Omkring en femtedel af Grønlands befolkning har et handicap¹ og oveni dette tal er der de pårørende. Handicap påvirker således en stor del af befolkningen og kan ramme alle på et tidspunkt i livet. Handicap er et bredt område, der omfatter hele samfundet. Indsatsen ift. handlingsplanen bør derfor være bred – der bør tages et bredt ansvar samt sættes ind med finansielle investeringer til at løfte området. Trods den meget lille datamængde vi har, er det tydeligt, at mennesker med handicap er markant ringere stillet end resten af befolkningen på næsten alle parametre, man kan måle på. Der ligger en stor samfundsmæssig, økonomisk og social værdi i at løfte dette område. Hvis Grønland tænker nyt og ambitiøst, kan der ydermere ligge en værdi i, at andre lande vil begynde at kigge mod os.
14. **Konkrete, udvalgte, målbare mål og indikatorer.** Handlingsplanen bør være struktureret efter en række udvalgte temaer eller indsatsområder inden for handicapområdet, og det bør begrundes, hvorfor netop de er valgt. Der bør fremgå en række målsætninger, der beskriver de konkrete indsatsområder, problemets omfang eller nuværende status. Det skal fremgå, hvem der er ansvarlig for at efterleve de konkrete tiltag, deadlines for hvornår målet skal være nået og hvad det konkret skal resultere i. Der bør derudover angives hvornår handlingsplanen evalueres og hvornår der sættes ind med nye mål. Målsætningerne bør indrettes på en måde, så problemområdet er defineret klart, og så hvert initiativ kobles sammen med en tidsramme og en ansvarlig aktør. Det er afgørende for målsætningerne, at der ikke er tvivl om, hvad der skal til, for at opnå målsætningerne.
15. **Indsatser fokuseret på største behov og nemmeste forandringer.** Dårlige ting går sammen. En person, som udsættes for en invaliderende ulykke og ikke får hjælp, er mere udsat for depression, arbejdsløshed og misbrug. Pårørende til personer med funktionsnedsættelser påvirkes ligeledes negativt, især hvis de skal kæmpe endeløst for at sikre personen hjælp. Der er et stort mørketal ift. personer og familier, der ufrivilligt forlader Grønland på grund af manglende hjælp og utilstrækkelige indsatser på handicapområdet. Grønland mister ressourcer. Kræfterne bør samles på indsatser på de hårdest ramte områder, hvor behovet er størst samt de 'lavthængende frugter', altså der hvor man meget hurtigt og nemt kan skabe forbedringer.
16. **Whistleblowerordning.** På grund af de gentagne og ofte katastrofale sager, vi hører om i medierne, bør der etableres et system, som sikrer, at personer med funktionsnedsættelser og

¹ <https://tilioq.gl/media/chyd2lsh/tilioq-holdninger-til-handicap-nov20-web.pdf>

12. april 2023

deres pårørende kan blive hørt i akutte sager. Det skal ikke nødvendigvis være en whistleblowerordning, men det skal være en instans, der er uafhængig og som kan handle hurtigt. Der er en tendens til, at fagpersoner ser personer med funktionsnedsættelser eller deres pårørende som besværlige, hvilket er et systemisk problem, der bør løses og tænkes ind i en handlingsplan. Mennesker med funktionsnedsættelser og deres familier har ofte svært ved at blive hørt. F.eks. hører vi om borgere på botilbud, forældre til børn med handicap på døgninstitutioner eller i folkeskoler, som ikke lyttes til, men som problematiseres som 'besværlige' eller 'problematisk'. Det er ofte personer, som i forvejen kæmper hårdt for at få adgang til den hjælp, de har brug for, og som derfor ikke har mange ressourcer.

17. **Digitale og teknologiske løsninger.** Investeringer i digital adgang og digitale løsninger, som i realiteten vil løfte alle samtidig med, at det vil give nye muligheder for mange med en funktionsnedsættelse. Søger man reel forandring skal man tænke investeringer i mennesker, digitale løsninger, som hjælper mange, struktur og reformer, der ophæver silo-tænkning. F.eks. vil et hurtigere og billigere internet i hele landet skabe bedre muligheder for sagsbehandlingen, men det vil også skabe merværdi og bedre muligheder for hele samfundet. Der skal tænkes i reelle forandringer, både kortsigtede og forandringer i et langsigtet perspektiv.
18. **Lov om handlingsplan.** Vi foreslår, at der vedtages en lov, som pålægger Grønland altid at have en handlingsplan for efterlevelse af FN's handicapkonvention med dertilhørende system for monitorering af dens implementering. Det er en forventning i handicapkonventionen, at landene laver sådanne planer. En lov vil sikre, at der afsættes ressourcer til dens udarbejdelse, opfølgning og monitorering.